

Jalloh proti Německu, rozsudek velkého senátu ze dne 11. 7. 2006

Stěžovatel: Jalloh

Žalovaný stát: Německo

Číslo stížnosti: 54810/00

Datum: 11.07.2006

Článek Úmluvy: čl. 3

čl. 36

čl. 6

čl. 7

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: mučení, nelidské zacházení, právo na život a ochrana před špatným zacházením, respektování soukromého života, spravedlivý proces

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

VELKÝ SENÁT

11. července 2006

VĚC JALLOH

(rozsudek ve věci Jalloh v. Německo)

Evropský soud pro lidská práva, který zasedal jako Velký senát, který tvořili soudci Luzius Wildhaber, předseda, Ch. Rozakis, N. Bratza, B. M. Zupančič, G. Ress, G. Bonello, L. Caflisch, I. Cabral Barreto, M. Pellopää, A. Baka, R. Maruste, S. Botoucharova, J. Borrego Borrego, E. Eura-Sandströmová, A. Gyulumyanová, K. Hajiyev a J. Šikuta a dále L. Early, tajemník Soudu, po projednání na neveřejném zasedání ve dnech 23. listopadu 2005 a 10. května 2006. vynesl posledně uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ vznikl na základě stížnosti (č. 54810/00) proti Spolkové republice Německo předložené Soudu podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) občanem Sierra Leone, panem Abu Bakah Jallohem (dále jen „stěžovatel“), dne 30. ledna 2000.
2. Stěžovatel byl zastoupen U. Buschem, advokátem vykonávajícím praxi v Ratingenu. Německá vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svým zmocněncem K. Stoltenbergem, ministerským

radou, a později A. Wittling-Vogelovou, ministerskou poradkyní.

3. Stěžovatel zejména tvrdil, že nucené podávání léků vyvolávajících zvracení (dávidla), aby tak byl získán důkaz o drogovém trestném činu, bylo nelidským a ponižujícím zacházením zakázaným článkem 3 Úmluvy. Stěžovatel dále uvedl, že použitím tohoto protiprávně získaného důkazu v jeho procesu bylo porušením jeho práva na spravedlivý proces garantovaného článkem 6 Úmluvy.
4. Stížnost byla přidělena Třetí sekci Soudu. Rozhodnutím ze dne 26. října 2004 byla prohlášena za částečně přípustnou senátem této sekce, který tvořili soudci I. Cabral Barreto, předseda, G. Ress, L. Caflisch, R. Türmenová, B. M. Zupančič, M. Tsatsa-Nikolovska a A. Gyulumyanová a dále V. Berger, tajemník sekce.
5. Dne 1. února 2005 se senát vzdal své jurisdikce ve prospěch Velkého senátu, proti čemuž neměla žádná ze stran námitky (článek 30 Úmluvy a ustanovení 72 Jednacího řádu Soudu).
6. Složení Velkého senátu bylo stanoveno v souladu s článkem 27 § 2 a 3 Úmluvy a ustanovením 24 Jednacího řádu Soudu. G. Ress, jehož funkční období uplynulo 31. října 2004, se nadále projednávání tohoto případu účastnil (článek 23 § 7 Úmluvy a ustanovení 24 § 4 Jednacího řádu Soudu). J.-P. Costa, R. Türmenová a M. Tsatsa-Nikolovska, kteří se jednání nemohli zúčastnit, byli nahrazeni A. Bakou, G. Bonellem a J. Šikutou (článek 24 § 2 písm. a/ a ustanovení 3 Jednacího řádu Soudu). V závěrečném projednávání nahradila náhradní soudkyně S. Botoucharova L. Mijovičovou, která se nemohla zúčastnit dalšího projednávání případu (ustanovení 24 § 3 Jednacího řádu Soudu).
7. Stěžovatel i Vláda založili do spisu svá meritorní stanoviska.
8. jednání se konalo veřejně v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 23. listopadu 2005 (ustanovení 59 § 3 Jednacího řádu Soudu).

Před Soud předstoupili:

(a) za Vládu A. Wittling-Vogelová, ministerská poradkyně, vládní zmocněnkyně; H. Bruckner, vrchní vládní rada; C. Kreis, státní návladní; J. Klaas, vrchní státní návladní; K. Puschel, profesor (Institut soudního lékařství), H. Korner, vrchní státní návladní; poradci;

(b) za stěžovatele U. Busch, advokát, rada; A. Busch, poradce při výsleších, poradce.

Před Soudem vystoupili A. Busch a A. Wittig-Vogelová a Soud vyslechl též jejich odpovědi a odpověď pana Püschele na otázky, které jim položil.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Stěžovatel se narodil v roce 1965 a žije v Kolíně nad Rýnem (Německo).
3. Skutkové okolnosti případu, tak jak je popsaly strany, lze shrnout následovně.
4. Přípravné řízení
5. Dne 29. října 1993 sledovali policisté v civilu nejméně ve dvou rozdílných případech, jak vyjímá tenký plastický sáček (tzv. „bublina“) ze svých úst a předává jej jiné osobě výměnou za peníze. V přesvědčení, že tyto sáčky obsahovaly drogy, policisté stěžovatele zadrželi, načež stěžovatel spolkl další „bublinu“, kterou měl dosud v ústech.
6. Jiné drogy policisté u stěžovatele nenašli. Jelikož další průtahy by mohly ohrozit průběh vyšetřování, prokurátor nařídil, aby stěžovateli byla lékařem předepsána dávidla (léky na vyvolání zvracení), aby se tak vyprovokovalo dostat sáček z těla.
7. Stěžovatel byl převezen do nemocnice ve Wuppertalu-Elberfeldu. Podle Vlády lékař, který měl dávidla předepsat, položil stěžovateli několik otázek týkajících se jeho anamnézy. To stěžovatel zpochybnil a tvrdil, že mu lékař žádné otázky nepoložil. Jelikož stěžovatel odmítl požit léky vyvolávající zvracení, byl přidržen a znehybněn čtyřmi policisty. Potom mu lékař přinutil

spolknout roztok soli a emetický ipecacuanha sirup skrze trubicí zavedenou stěžovateli do žaludku přes nos. Kromě toho mu lékař dal injekci s apomorfinem, jiným dávidlem, které je derivátem morfinu. V důsledku toho stěžovatel vyzvracel jednu „bublinu“ obsahující 0,2182 gramů kokainu. Asi hodinu a půl poté, co byl stěžovatel zadržen a převezen do nemocnice, byl vyšetřen lékařem, který jej shledal způsobilým k vazbě.

8. Když jej dvě hodiny po podání dávidel navštívili policisté v cele, stěžovatel mluvící jen lámanou němčinou jim řekl, že je velice unaven, takže není schopen o svém údajném trestném činu vypovídat.
9. Na základě příkazu k zatčení, který vystavil Okresní soud ve Wuppertalu, zůstal stěžovatel ve vazbě do 30. října 1993.
10. Stěžovatel tvrdil, že ještě tři dny poté, co byl podroben výše uvedenému zacházení, nemohl vypít polévku a že jeho nos opakovaně krvácel v důsledku poranění trubicí, která mu byla skrz nos zavedena. To však popřela Vláda, která uvedla, že stěžovatel nepředložil na podporu svého tvrzení žádnou lékařskou zprávu.
11. Dva a půl měsíce po podání dávidel se stěžovatel podrobil ve vězeňské nemocnici gastrokopii, když si předtím stěžovatel na pokračující bolet v horní části žaludku. Bylo zjištěno, že trpí iritací v dolní oblasti oesophagu, zapříčiněnou refluxí žaludeční kyseliny. Lékařská zpráva však nespojila tento stav s nuceným podáním dávidel.
12. Z nemocnice byl stěžovatel propuštěn 23. března 1994. Stěžovatel uváděl, že se musel podrobit další léčbě kvůli žaludečním potížím, kterými trpěl v důsledku nuceného podání dávidel. Nepředložil však žádné dokumenty, jimiž by potvrdil, že musel podstoupit nějakou léčbu. Vláda nato uvedla, že stěžovatel žádnou léčbu nepodstoupil.
13. Vnitrostátní soudní řízení
14. Ve svém podání ze dne 20. prosince 1993 k Okresnímu soudu ve Wuppertalu stěžovatel, který byl zastoupen během řízení poradcem, vznesl námitky proti tomu, aby během procesu byly použity důkazy získané podáním emetik, kteroužto metodu pokládal za protiprávní. Použitím síly k násilnému vyzvracení „bubliny“ s kokainem se stali policisté a lékař viníky způsobení ublížení na těle při plnění svých povinností. Podávání toxických látek bylo zakázáno článkem 136a trestního řádu (viz níže odstavec 34). Bylo manipulováno s jeho tělesnými funkcemi, jelikož tělesná aktivita byla vyprovokována potlačením kontrolních reakcí mozku a těla. Na každý pád předepsání emetik bylo nepřiměřeným opatřením, takže nebylo povoleno článkem 81a trestního řádu (viz níže odstavce 33 a 35 - 40). Bylo by možné získat důkaz tvrzeného trestného činu vyčkáním, až „bublina“ vyjde z jeho těla přirozenou cestou. Stěžovatel dále tvrdil, že jedinou metodou povolenou článkem 81a trestního řádu by byla irigace žaludku.
15. Dne 23. března 1994 Okresní soud ve Wuppertalu odsoudil stěžovatele za obchodování s drogami a vyměřil mu trest jeden rok odnětí svobody podmíněně s probací. Soud odmítl argument obhajoby, že předepsání dávidel bylo ve smyslu článku 81a trestního řádu nepřiměřeným opatřením pro objevení „bubliny“ obsahující pouze 0,2 g kokainu.
16. Stěžovatel se proti rozsudku odvolal.
17. Krajský soud nalezl, že důkaz získaný na základě nařízení prokurátora vyvolat vyzvracení „bubliny“ s kokainem byl přípustný. Opatření bylo zavedeno proto, že další průtahy by mohly zmařit průběh vyšetřování. Podle článku 81a trestního řádu je předepsání uvedených látek, a to dokonce i proti vůli podezřelého, legální. Uvedený postup byl nezbytný pro zajištění důkazu o obchodování s drogami. Byl proveden lékařem a v souladu s pravidly medicíny. Zdraví obviněného nebylo ohroženo a princip přiměřenosti byl rovněž respektován.
18. Krajský soud nalezl, že důkaz získaný na základě nařízení prokurátora k provokaci vyzvracení bubliny s kokainem je přípustný. Opatření bylo provedeno proto, že další vyčkávání by mohlo zmařit vedení vyšetřování. Podle článku 81a trestního řádu bylo podání zmíněných substancí, a to i proti vůli podezřelého, legální. Procedura byla nutná k zajištění důkazu o obchodování s drogami. Zákrok byl proveden lékařem a v souladu s pravidly medicíny. Zdraví stěžovatele nebylo ohroženo a princip přiměřenosti byl dodržen.

19. Stěžovatel podal proti tomuto rozsudku dovolání. V něm zejména tvrdil, že článek 81a trestního řádu neopravňuje k podávání emetik a stejně tak nedovoluje podávání látek ohrožujících život nebezpečnými metodami. Dále, článek 81a zakazuje taková opatření, o jaká se jedná v daném případě, která vyúsťují v to, že je podezřelý přinucen aktivně přispívat ke svému usvědčení. Stěžovatel dále uvedl, že napadené opatření porušilo články 1 a 2 Základního zákona (viz níže odstavce 31 - 32) a že zejména ignorovalo právo na respektování lidské důstojnosti.
20. Dne 19. září 1995 Odvolací soud v Düsseldorfu stěžovatelovo dovolání zamítl. Soud nalezl, že rozsudek krajského soudu neobsahuje žádný právní omyl, který by obžalovaného poškozoval.
21. Stěžovatel podal ústavní stížnost ke Spolkovému ústavnímu soudu. Připomněl v ní, že podávání emetik je ve smyslu článku 81a trestního řádu nepřiměřeným opatřením.
22. Dne 15. září 1999 Spolkový ústavní soud prohlásil stěžovatelovu ústavní stížnost za nepřípustnou z hlediska principu subsidiarity.
23. Spolkový ústavní soud dospěl k názoru, že podávání dávidel, včetně apomorfinu, derivátu morfinu, nastoluje závažné ústavněprávní problémy, pokud se jedná o právo na fyzickou integritu (článek 2 § 2 Základního zákona - viz níže odstavec 32) a o princip přiměřenosti, kterým se trestní soudy dosud nezabývaly.
24. Spolkový ústavní soud nalezl, že stěžovatel nevyužil všech opravných prostředků, které měl k dispozici, aby napadl uvedené opatření před trestními soudy za účelem vyhnutí se jakémukoli podceňování důležitosti a rozsahu základního práva stanoveného článkem 2 § 2, věta první, Základního zákona.
25. Spolkový ústavní soud dále konstatoval, že podávání dávidel nezakládá žádné principiální ústavněprávní námitky ohledně lidské důstojnosti chráněné článkem 1 § 1 Základního zákona ani ve vztahu k principu sebeobviňování garantovanému článkem 2 § 1 ve spojení s článkem 1 § 1 Základního zákona.
26. Relevantní vnitrostátní, srovnávací a mezinárodní právo a praxe
27. Vnitrostátní právo a praxe

(a) Základní zákon

31. Článek 1 § 1 Základního zákona zní takto:

„Lidská důstojnost je nedotknutelná. Všechny veřejné orgány jsou povinny ji respektovat a chránit.“

32. Článek 2 ve své relevantní části stanoví toto:

„1. Každý má právo na svobodný rozvoj své osobnosti, pokud nezasahuje do práv ostatních nebo neporušuje ústavní pořádek či mravní zákon .

2. Každá osoba má právo na život a na fyzickou integritu. ...“

(b) Trestní řád

33. Článek 81a trestního řádu ve své relevantní části stanoví toto:

„1. Osobní prohlídka obviněného může být nařízena za účelem zjištění skutečností relevantních pro řízení. Za tímto účelem je možné brát vzorky krve a provádět jiná narušení tělesné integrity lékařem v souladu s pravidly medicíny za účelem vyšetření bez souhlasu obviněného, pokud zde neexistuje nebezpečí újmy na jeho zdraví.

2. Oprávnění vydat takovýto příkaz může soudce a v případech , kdy může nebezpečí z prodlení ohrozit úspěch vyšetření, též prokuratura a její úředníci ...“
3. Článek 136a trestního řádu ohledně zakázaných metod výslechu stanoví toto:

„1. Svoboda obviněného činit rozhodnutí a projevat svou vůli nesmí být narušena špatným zacházením, vyvolanou únavou, fyzickým zasahováním, podáváním drog, trýzněním, podvodem nebo hypnózou.. Donucování lze užít jen pokud to dovoluje trestní řád. Vyhrožování obviněnému opatřeními, která trestní řád nedovoluje, nebo zatajování možnosti výhody, které není upraveno zákonem, se zakazuje.

2. Opatření, která narušují paměť obviněného nebo jeho schopnost pochopit a akceptovat danou situaci, nejsou dovolena.
3. Zákaz uvedený v pododstavcích 1 a 2 platí také tehdy, jestliže obviněný souhlasil (s navrženým opatřením). Výpovědi získané v rozporu s tímto zákazem se nepoužijí (jako důkaz), i když obviněný s jejich použitím souhlasil.“
4. Německé trestní soudy a právní teoretici nejsou zajedno v tom, zda článek 81a trestního řádu dovoluje podávání emetik podezřelému dealeru s drogami, který spolkl drogy při svém zadržení.
5. Názor zastávaný většinou německých odvolacích soudů (viz, inter alia, rozhodnutí Odvolacího soudu v Brémách ze dne 19. ledna 2000, NStZ-RR 2000, str. 270 a rozsudek Odvolacího soudu v Berlíně ze dne 28. března 2000, JR 2001, str. 162 - 164) stanoví, že článek 81a trestního řádu může sloužit jako právní základ pro podávání emetik za těchto okolností.
6. Například ve svém výše citovaném rozsudku Odvolací soud v Berlíně musel projednávat případ podezřelého dealera s drogami, který souhlasil s požitím sirupu ipecacuanha poté, co mu bylo vyhrožováno s jejich podáním cestou nasogastrické trubice, kdyby nesouhlasil. Soud konstatoval toto:

„Podle článku 81a trestního řádu je možné nařídít fyzickou prohlídku obviněného za účelem zjištění skutečností relevantních pro řízení. ...

(a) Na rozdíl od stanoviska zaujímaného odvolatelem jsou právní komentátoři téměř jednomyslní v souhlasu s tím, že podávání emetik za účelem získat množství drog, které obviněný požil, je zásah do organismu ve smyslu tohoto článku (viz HK-Lemke, StPO, 2. vydání, § 9; Dahs in Lowe-Rosenberg, StPO, 24. vydání, § 16; KK-Senge, StPO, 4. vydání, § 6, 14; viz s přihlédnutím k článku 81a trestního řádu, Rogall, SK-StPO, článek 81a, § 48 a NStZ 1998, str. 66 - 67 a Schaefer, NJW 1997, str. 2437 a násl.; kontrast Odvolací soud ve Frankfurtu, NJW 1997, str. 1647 s poznámkou od Wesslau, StV 1997, str. 341).

Tento zásah také neporušuje lidskou důstojnost chráněnou článkem 1 § 1 Základního zákona ani princip proti sebeobviňování obsažený v článku 2 § 1 ve spojení s článkem 1 § 1 Základního zákona. Podle článku 2 § 2, třetí věta, Základního zákona je zasahování do těchto základních práv dovoleno, jestliže má základ v zákoně. Spolkový ústavní soud již dříve v několika případech našel, že jako zákonné ustanovení přijaté parlamentem splňuje článek 81a trestního řádu tento požadavek ... Dále pak Spolkový ústavní soud specifickěji našel, že podání emetik ve vztahu k tomuto ustanovení nedává ani možnost vznášet jakoukoli principiální ústavní stížnost (viz Spolkový ústavní soud, StV 2000, str. 1 - rozhodnutí v daném případě). Spolkový ústavní soud tak neshledal nezbytným podrobně diskutovat o názoru vyjádřeném Odvolacím soudem ve Frankfurtu nad Mohanem (NJW 1997, str. 1647 - 1648), který občas někteří právníci sdílejí (viz Wesslau, StV 1997, str.341), ... že podávání emetik přinucuje obviněného k tomu, aby přispíval v vlastním obvinění a aby aktivně činil něco, co činit nechce, a to zvracet. Tento soud nesdílí ani názor Odvolacího soudu ve Frankfurtu, protože právo obviněného zůstat pasivní není dotčeno jeho povinností tolerovat intervenci, která pouze provokuje „nedobrovolné tělesné reakce“ ...

(e) ... tento soud nemusí rozhodovat o tom, zda důkazy získané podáním emetik, mohou být použity, jestliže obviněný odmítl splnit svou povinnost toto opatření tolerovat a jeho odpor proti zavedení trubičky nosem byl překonán fyzickou silou. Tento bod není předmětem v daném případě ... Krajský

soud ... prohlásil, že o faktech případu rozhodl Odvolací soud ve Frankfurtu (nad Mohanem), který by byl rovněž vyloučil použití získaných důkazů kvůli jasně disproportcionální povaze opatření. Ten však výslovně a přesvědčivě demonstroval, že fakta daného případu jsou odlišná.“

38. Ve svém rozsudku ze dne 11. října 1996 však Odvolací soud ve Frankfurtu (nad Mohanem) konstatoval, že článek 81a trestního řádu nepovoluje podávání emetik. Případ se týkal podání nadměrné dávky sirupu ipecacuanha podezřelému překupníkovi drog násilím nasogastrickou trubicí a injekce s apomorfinem. Soud konstatoval toto:

„Nucené podání emetik nebylo pokryto trestním řádem. Ani článek 81a neopravňuje k podávání emetik silou. Za prvé, podávání dávidel není ani fyzickou prohlídkou ani fyzickým pronikáním prováděným lékařem za účelem vyšetření ve smyslu tohoto ustanovení. Je pravda, že vyhledávání cizích předmětů lze odůvodnit podle článku 81a ... Emetika však nebyla užita za účelem vyhledávání cizích předmětů, nýbrž za účelem nalezení předmětů - jejichž přítomnost byla přinejmenším pravděpodobná - a s cílem použít je jako důkazy ... Tento účel je bližší vyhledávání s cílem zabavit předmět ve smyslu článků 102, 94 a násl. trestního řádu než fyzické prohlídce ... - i když tato ustanovení na první pohled zahrnují násilné porušování fyzické integrity jako možné opatření. ...

Za druhé, obviněný není předmětem trestního řízení... Nucené podávání dávidel porušuje princip pasivity, jelikož jeho účelem je přinutit obviněného k tomu, aby aktivně učinil něco, co není ochoten, a to zvracet. Toto nepovoluje ani článek 81a trestního řádu, ani není slučitelné s postavením obviněného v trestním řízení. ...

V důsledku toho je chování vyšetřujících orgánů nezákonným zasahováním do fyzické integrity obviněného (článek 2 § 1, první věta, Základního zákona). ...

Nucené podávání dávidel při neexistenci jakéhokoli právního základu je rovněž porušením povinnosti chránit lidskou důstojnost a obecná osobnostní práva obviněného (články 1 § 1 a 2 § 1 Základního zákona). ...

Zákaz získávání důkazů tímto způsobem a další okolnosti případu brání tomu, aby byl tento důkaz použit před soudem. ...“

39. Podle mnoha právníků dovoluje článek 81a trestního řádu podávání emetik podezřelým překupníkům s drogami za účelem získání důkazů (viz též autory citované výše v odstavci 37). Tento názor zastává například Rogall (NStT 1998, str. 66 - 68 a Systematischer Kommentar zur Strafprozessordnung und zum Gerichtsverfassungsgesetz, Mnichov 2005, článek 81a StPO, § 48) a Kleinknecht a Meyer-Gossner (StPO, 44. vydání, článek 81a, § 22, podávání emetik dovolené při vyšetřování závažných trestných činů).
40. Značný počet právníků však zastává názor, že trestní řád, a zejména jeho článek 81a, nedovoluje podávání emetik. Tento názor zastává například Dallmeyer (StV 1997, str. 606 až 610 a Krit V;2000, str. 252 - 259), který se domnívá, že článek 81a nedovoluje prozkoumání - na rozdíl od vyšetření - vnitřku těla obviněného. Vetter (Problemschwerpunkte des 81a StPO - Eine Untersuchung am Beispiel der Brechmittelvergabe im strafrechtlichen Ermittlungsverfahren, Neuried 2000, str. 72) se domnívá, že nucené podávání emetik nasogastrickou trubicí je neslučitelné s pravidly medicíny, disproportcionální a že poškozuje zdraví obviněného.

(c) Názory znalce v oboru medicíny na podávání emetik podezřelým dealerům drog

41. Znalci v oboru medicíny se rozcházejí v názoru na to, zda lze z lékařského hlediska doporučit nucené zavádění nasogastrické trubice. Zatímco někteří experti tvrdí, že emetika mají být

podána podezřelému za účelem ochrany jeho zdraví, i když ten takovýto postup odmítá, jiní zastávají názor, že takovéto opatření s sebou nese vážné ohrožení zdraví dotčené osoby, takže by se nemělo provádět.

42. Ti znalci v oboru medicíny, kteří jsou zastánci nuceného podávání dávidel, zdůrazňují, že i když se toto opatření nečiní primárně z medicínských důvodů, může být prevencí možné intoxikace ohrožující zdraví. Jelikož spolknutí balených drog při zadržení je často nespolehlivé, je z medicínského hlediska preferováno podávání dávidel. Toto opatření s sebou nese velmi malá rizika, zatímco existuje smrtelné nebezpečí, pokud se drogám umožní projít tělem přirozeně. Drogy mohou být ze žaludku extrahovány do jedné hodiny, někdy do dvou hodin poté, co byly spolknuty. Podání dávidel je bezpečnou a rychlou metodou (dávidla začnou obvykle účinkovat během 15 až 30 minut) jak získat důkaz o drogovém trestném činu, neboť se stává jenom zřídka, že nepůsobí. I když nucené zavedení trubice nosem může způsobovat bolest, neznamená ohrožení zdraví, protože polykání lze stimulovat mechanicky trubicí v krku (viz, inter alia, Birkholz, Kropp, Blech, Klatt a Ritter, „Exkorporation von Batäubungsmitteln – Erfahrungen im Lande Bremen“, *Kriminalistik* 4/97, str. 277 – 283).
43. Emetický sirup ipecacuanha je vysoce bezpečný. Vedlejší účinky, které lze očekávat, mají pouze formu ospalosti, průjmu a pokračujícího zvracení. Řídké vážnější komplikace zahrnují syndrom Malloryho-Weisse nebo aspirační pneumonie. Mohou nastat tehdy, jestliže dotčená osoba již dříve utrpěla poškození žaludku nebo jestliže pravidla upravující podávání emetik, zejména pravidlo, že pacient musí být zcela bdělý a při vědomí, nebylo respektováno (viz například Birkholz, Kropp, Blech, Klatt a Ritter, cit.výše, str. 278 – 281 a Americká akademie klinické toxikologie/Evropská asociace středisek jedů a klinických toxikologii, „Poziční list: Ipecac sirup“, *Journal of Toxikology, Clinical Toxikology*, vol.42, č. 2, str. 133 až 143, zejména str. 141).
44. Ti znalci v oboru medicíny, kteří jsou proti nucenému podávání dávidel, poukazují zejména na to, že nucené podávání dávidel nasogastrickou trubicí s sebou nese vážné ohrožení zdraví. I když je žádoucí, aby drogy byly z těla podezřelého eliminovány co nejdříve, může být použití nasogastrické trubice nebo jakékoli jiné invazní metody nebezpečné kvůli nebezpečí perforace balíčku s drogami s potenciálními fatálními následky. Dále, jestliže je trubice špatně zavedena, může tekutina vniknout do plic a způsobit dušení. Nucené zvracení zahrnuje také riziko, že zvratky budou inhalovány, což může způsobit dušení nebo infekci plic. Podávání dávidel tudíž nelze z hlediska medicíny odůvodnit bez souhlasu dotčené osoby a bez tohoto souhlasu bude tato metoda zajišťování důkazů neslučitelná s etikou lékařské profese, což bylo ilustrováno zejména smrtí podezřelého po použití této metody (viz, inter alia, Odile Diamant-Berger, Michel Garnier a Bernard Marc, *Urgence Médico-Judiciaires*, 1995, str. 24 až 33; zpráva Vědeckého výboru Spolkové lékařské rady ze dne 28. března 1996 odpovídající na žádost Spolkového ústavního soudu o vyhodnocení nebezpečí spojeného s nuceným podáváním dávidel a resoluce přijatá na 105. německé lékařské konferenci, zpráva o činnosti Spolkové lékařské asociace, bod 3).

(c) Praxe nuceného podávání dávidel v Německu

45. V německých zemích neexistuje jednotná praxe podávání dávidel za účelem zajištění důkazů o drogových trestných činech. Od roku 1993 pět ze šestnácti německých zemí (Berlín, Brémy, Hamburk, Hessensko a Dolní Sasko) používá toto opatření pravidelně. Zatímco některé země od této praxe upustily po smrti podezřelého, jiné ji stále používají. Ve velké většině případů, kdy byla podána dávidla, se podezřelí rozhodli je spolknout sami, když byli informováni, že jinak by jim byla podána násilně, částečně proto, že na základě rady lékaře se tato praxe pokládá za nepřiměřené a nebezpečné opatření, a částečně proto, že se nepokládá za nutný prostředek boje proti drogové zločinnosti.
46. V Německu došlo ke dvěma úmrtím v důsledku nuceného podání sirupu ipecacuanha

podezřelým překupníkům s drogami tubou zavedenou nosem do žaludku. V roce 2001 zemřel kamerunský občan v Hamburku. Podle vyšetřování utrpěl zástavu srdce v důsledku stresu způsobeného nuceným podáním dávidel. Bylo shledáno, že trpěl neodhalenou srdeční vadou. V roce 2005 zemřel občan Sierry Leone v Brémách. Vyšetřování příčiny smrti zatím nebylo ukončeno. Pohotovostní lékař a expert v oboru medicíny tvrdili, že stěžovatel se udusil v důsledku nedostatku kyslíku, když do jeho plic vnikla voda. Bylo zavedeno trestní řízení pro zabití způsobené nedbalostí proti lékaři, který napumpoval dávidla a vodu do žaludku podezřelého, a proti lékaři z pohotovosti, který byl povolán k asistenci.

47. V důsledku úmrtí v Brémách nařídil vrchní prokurátor v Brémác, aby se s nuceným podáváním emetik na určitou dobu přestalo. Během vyšetřování zavedl senátor pro spravedlnost a vnitro nový postup. Podle tohoto postupu musí být každá osoba podezřelá ze spolknutí drog lékařem informována o zdravotním riziku, jestliže drogy v jejím těle zůstanou. Tato osoba si pak může vybrat mezi požitím dávidel nebo laxativ, pokud se lékařskou prohlídkou zjistí, že to nebude znamenat ohrožení jejího zdraví. Jinak bude zadržena ve speciálně vybavené cele, dokud balíčky s drogami nevyjdou z jejího těla přirozenou cestou.

48. Mezinárodní právo veřejné, právo komparativní a praxe

(a) Úmluva OSN proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

48. Úmluva proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, přijatá Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1984 (resoluce 39/46), stanoví toto:

Článek 1 § 1

„Pro účely Úmluvy znamená výraz „mučení“ jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí, nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej třetí osobu z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou způsobeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednající z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymetení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddělitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou.“

Článek 15

„Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, zajistí, aby žádné prohlášení, které podle zjištění bylo učiněno v důsledku mučení, nebylo použito jako důkaz v žádném soudním řízení, s výjimkou případů, kdy se použije proti osobě obviněné z mučení jako důkaz toho, že toto prohlášení bylo učiněno.“

Článek 16 § 1

„1. Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, se zavazuje zabránit na kterémkoli území pod jeho jurisdikcí dalším činům krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, které nespádají pod mučení, jak je vymezeno v článku 1, jsou-li takovéto činy spáchány veřejným činitelem nebo jinou osobou jednající z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Zejména se použijí závazky obsažené v článcích 10, 11, 12 a 13 s tím, že odkaz na mučení se nahradí odkazem na jiné formy krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání.“

(b) Judikatura soudů Spojených států

49. V případě *Rochin v. Kalifornie* (342 US 165 /1952/) Nejvyšší soud USA zrušil usvědčení

žadatele z nezákonného držení drog. Na základě informací, že žadatel prodává narkotika, vnikli tři státní policisté do jeho domova a násilně pronikli do jeho ložnice. Násilím se pokusili vyjmout kapsle s drogami, které viděli vložit žadatelem do úst. Poté jej policisté odvezli do nemocnice, kde mu byla nuceně podána dávidla trubicí do žaludku, a to proti jeho vůli. Žadatel vyzvracel dvě kapsle, v nichž byl nalezen morfin. Ty pak byly i přes jeho námitky připuštěny jako důkaz. Dne 2. ledna 1952 Nejvyšší soud konstatoval, že usvědčení bylo získáno metodami porušujícími klauzuli o řádném procesu, zakotvenou ve čtrnáctém dodatku.

50. Soudce Frankfurter při přeložení svého názoru konstatoval toto:

„Při aplikaci těchto obecných úvah na okolnosti daného případu musíme dospět k závěru, že řízení, v němž byl žadatel usvědčen, uráží nejen některé pocity úzkostlivé precitlivělosti nebo soukromé sentimentality o příliš energickém boji se zločinem. Jedná se o chování, které šokuje svědomí. Nezákonné vniknutí do soukromí žadatele, násilné otvírání jeho úst a snaha vyjmout jejich obsah, nucená extrakce obsahu jeho žaludku – tento postup agenty státu získat důkazy musí urážet i zatvrzelé jedince. Jedná se o metody příliš se blížící skřipci a šroubu ve smyslu ústavní diference.

Již dlouho neplatí, že řádný proces je bezohledný prostředek, jímž se získávají relevantní a věrohodné důkazy. Dokonce ani před sérií nedávných případů, kdy byl vynucen ústavní princip, že státy nesmějí opírat odsouzení na přiznání, byť i jakkoli ověřeném, získaném vynucením. ... Bylo by zesměšněním odpovědnosti, kterou průběh ústavních dějin vložil na tento Soud, konstatovat, že aby byl člověk usvědčen, nemůže policie získat násilím, co je v jeho mysli, ale že může získat to, co je v jeho žaludku.

Pokusit se v tomto případě odlišit to, co právníci nazývají „reálným důkazem“, od verbálního důkazu, by bylo ignorování důvodů vylučujících vynucené přiznání. Použití nedobrovolných verbálních přiznání v trestních procesech státu je z ústavního hlediska nepřístojné nejen kvůli jejich nevěrohodnosti. Jsou nepřijatelná z hlediska klauzule o řádném procesu, i když výpovědi v nich obsažené mohou být nezávisle shledány pravdivými. Vynucená přiznání urážejí smysl společnosti pro fair play a pro slušnost. Takže sankcionovat brutální zacházení, které bylo přirozeně dostatečně odsouzeno soudem, jehož rozsudek máme před sebou, by znamenalo poskytnout brutalitě hábit práva. Nic nelze lépe vykalkulovat pro to, aby bylo právo diskreditováno, a tím pak brutalizovat náladu společnosti.“

51. V případě Stát Ohio v. Dario Williams (2004 WL 1902368 /Ohio App.8 Dist./) Odvolací soud v Ohiu dne 26. srpna 2004 konstatoval, že vypumpování žaludku obviněného navzdory jeho námitkám nebylo nerozumnou prohlídkou. Obviněný byl spatřen, jak provádí transakci „z ruky do ruky“, typickou pro překupníky drog. Když policisté obviněnému nařídili, aby nastoupil do jejich vozu, vložil si něco do úst a utekl. Podle názoru soudu, gastrický výplach žaludku obviněného provedený lékařem v nemocnici nebyl nerozumným opatřením, i když obviněný byl tvrdě proti tomuto postupu a musela mu být podána sedativa. Spolknutí kokainu, který byl spatřen v ústech obviněného, znamenalo ohrožení jeho zdraví a zničení důkazu.

52. Soudce T.E. McMonagle ve svém stanovisku k rozsudku uvedl toto:

„19. Williams nás přivádí k případu Rochin v. Kalifornie, 342, US 165 (1952),... k jednomu z prominentních případů o nucených prohlídkách.

...

21. Rochin však není dispozitivní. Po případě Rochin rozhodl Nejvyšší soud USA v případě Schmerber v. Kalifornie, 384, US 757 (1966), 86 S.Ct. 1826, 16 L.Ed.2d 908, kdy policista nařídil jednotlivci podezřelému z řízení po požití omamných látek, aby se podrobil krevní zkoušce v nemocnici, kde byl léčen ze zranění utrpených při automobilové nehodě. Nejvyšší

soud konstatoval, že náležitým posláním „Čtvrtého dodatku“ je přinutit, nikoli proti obtěžování jako takovému, nýbrž proti obtěžování, které není odůvodněno okolnostmi, nebo k němuž dochází nevhodným způsobem. ... Soud nenalezl porušení „Čtvrtého dodatku“, přičemž stanovil několik kritérií, která je třeba vzít v úvahu při rozhodnutí o přiměřenosti nucené prohlídky: 1) stát musí mít jasnou indikaci, že inkriminující důkaz bude nalezen; 2) policisté musí mít písemný příkaz nebo musí zde být naléhavé okolnosti, jako například iminentní zničení důkazů, které opravňují k zásahu bez tohoto písemného příkazu; 3) metoda použitá k extrakci důkazu musí být přiměřená a musí být provedena přiměřeným způsobem.

...

23. Při aplikaci faktorů případu Schmerber na fakta tohoto případu je zřejmé, že při vypumpování žaludku Williamse za prvé policisté sledovali Williamse v oblasti známé ilegální drogovou aktivitou, jak vykonává transakci „z ruky do ruky“. Když spatřil policisty, vložil vše, co měl v ruce, do úst a utekl. Toto chování bylo „jasnou indikací“ pro policisty, že Williams ukryl drogy do úst. Navíc policisté rozumně usoudili, že život Williamse může být ohrožen poté, co spatřili kokain v jeho ústech a co jej uviděli, jak se jej snaží rozžvýkat a spolknout. Kromě toho, Williams ničil důkaz nezbytný k jeho usvědčení z držení drog. Proto tento případ spadá pod nutné okolnosti opravňující k výjimce z požadavku písemného příkazu.
24. Na závěr, je zjevné, že tato metoda a způsob prohlídky nebyly nepřiměřené. Fakta naznačují, že lékař nařídil léčbu Williamse v nemocničním zařízení v souladu s akceptovanými léčebnými postupy ...
25. V případě Schmerber Nejvyšší soud USA akceptoval prohlídku provedenou lékařem rozumným způsobem. Lékař je jistě kvalifikovanější než policista, aby určil rozsah, v jakém určitý postup ohrožuje život.
26. Když lékař usoudí, že obviněný spolkl kokain, jestliže jsou drogy zabaleny tak, že jsou neprostupné ve střevním procesu, pak může jistě vypumpovat žaludek obviněného, což je rozumný lékařský postup méně traumatizující než nucené podání dávidel jako v případě Rochin. Opět, jedná se o takový postup, který případ Schmerber pokládá za rozumnější, protože je proveden v nemocnici pod náležitým lékařským dohledem.

(c) Praxe podávání dávidel v členských státech Rady Evropy

53. Vláda předložila přehled opírající se o informace získané od vlád členských států Rady Evropy cestou jejich zmocněnců nebo, pokud daná Vláda informace neposkytla, od německého velvyslanectví daného státu. Podle tohoto přehledu jsou dávidla nucené podávána podezřelým překupníkům s drogami v praxi ve čtyřech státech (Lucembursko, Norsko, bývalá Jugoslávská republika Makedonie a Německo). Ve třiceti třech zemích se dávidla nepoužívají proti vůli podezřelé osoby k vyzvracení drogových „bublin“, které byly spolknuty (Albánie, Arménie, Rakousko, Belgie, Bosna a Hercegovina, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Moldávie, Nizozemsko, Portugalsko, Rumunsko, Rusko, Srbsko a Černá Hora, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina a Spojené království). Žádná informace o používání dávidel v praxi nebyla získána od šesti členských států (Andorra, Ázerbájdžán, Bulharsko, Lichtenštejnsko, San Marino a Monaco).
54. Stěžovatel částečně napadl nálezy Vlády. Poznamenal, že Vláda uvedla, že tři země kromě Německa (Lucembursko, Norsko a bývalá Jugoslávská republika Makedonie) dovolují podávání dávidel podezřelým překupníkům s drogami a že v praxi tuto metodu používají. Stěžovatel však prohlásil, že Vláda nevedla žádný důkaz o tom, že dávidla jsou podávána v těchto zemích nucené a proti vůli obviněného. Zejména pokud jde o Norsko, stěžovatel nesouhlasil s tím, že nucené zavádění nasogastrické trubice je legální tak jako v jeho případě. Pokud jde o podávání dávidel v Chorvatsku, Polsku a Slovinsku, stěžovatel popíral jakýkoli právní základ pro

takovéto opatření v těchto zemích bez ohledu na uvedení praxe. Proto je Německo jediným smluvním státem, který se prokazatelně a skutečně k tomuto napadenému opatření uchyluje. Ve všech ostatních členských státech jejich orgány čekají na to, až drogy projdou tělem přirozenou cestou.

55. Ostatní materiály, které má Soud k dispozici, potvrzují nálezy stran, že dávidla nejsou nuceně prakticky podávána v několika smluvních státech Úmluvy (Belgie, Estonsko, Francie, Irsko, Nizozemsko, Španělsko a Spojené království). V těchto státech jejich orgány čekají na to, až drogy projdou tělem přirozenou cestou. Používají se rutinně speciální toalety ke zjištění čistých drog, které byly spolknuty. Materiály dále ukázaly, že v Norsku jsou speciální toalety (tzv. toalety Pacto 500) obecně používány za účelem nálezu požitých drog. Avšak během návštěvy Norska v roce 1993 potvrdil Evropský výbor pro prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení (CPT), že došlo k podání dávidel (brine) zadržené osobě na policejním ředitelství v Oslu (viz zpráva CPT o návštěvě Norska v roce 1993, § 25). Pokud se jedná o Polsko, nebylo potvrzeno, zda jsou v praxi dávidla nuceně podávána.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 3 Úmluvy
2. Stěžovatel tvrdil, že byl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení tím, že mu byla násilím podána dávidla. Odvolal se na článek 3 Úmluvy, který stanoví toto:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

57. Vláda toto tvrzení popřela.
58. Podání stran
59. Stěžovatel
60. Podle stěžovatele bylo nucené podání dávidel vážným zásahem do jeho fyzické integrity a znamenalo vážné ohrožení jeho zdraví, protože použitá dávidla - ipecacuanha sirup a apomorfin - mohla vyprovokovat život ohrožující vedlejší účinky. Násilné zavedení trubice skrze nos podezřelého, který při postupu nespolupracoval, mohlo poškodit jeho nos, krk a hltan a dokonce propíchnout „bubliny“ v jeho žaludku. Nebezpečí nuceného podání dávidel lze ilustrovat na skutečnosti, že již v minulosti mělo v Německu za následek smrt dvou podezřelých. Převážná většina členských států Rady Evropy stejně jako USA pokládá tento postup za nezákonný. Toto zasahování nelze odůvodnit asistencí lékaře. Naopak, uvedené zasahování pouze zvyšuje riziko, že podezřelý se otráví drogami, které požil. Odpor proti tomuto lékařskému postupu vyjádřený podezřelým musí být v demokratické společnosti respektován jako součást práva jednotlivce na seberealizaci.
61. Stěžovatel dále tvrdil, že podání dávidel mělo za cíl jej zastrašit a pokořit bez ohledu na jeho lidskou důstojnost. Způsob, jakým byl přinucen podrobit se medicínské intervenci ohrožující jeho život, byl násilný, agonizující a ponižující. Byl natolik pokořen, že musel zvracet, přičemž jej sledovalo několik policistů. Jelikož byl pod policejním dohledem, pokládat se za člověka v obzvláště zranitelném postavení.
62. Kromě toho stěžovatel tvrdil, že před výkonem napadeného postupu nebyla lékařem získána žádná anamnéza stanovící medicínskou historii a fyzický stav. Stěžovateli nebyla ani později ve vězení poskytnuta žádná lékařská péče či dohled.
63. Stěžovatel také zdůraznil, že byl na těle poraněn, a to na žaludku, jak prokázala gastrokopie provedena ve vězeňské nemocnici. Kromě toho byl podroben intenzivnímu fyzickému i mentálnímu utrpení během podávání dávidel a chemickými důsledky dané substance.
64. Vláda
65. Podle Vlády nucené podání dávidel mělo za následek pouze zanedbatelné zdravotní riziko. Sirup ipecacuanha není nebezpečnou substancí. Podává se i dětem, které byly otráveny. Zavedení velice flexibilní trubice nosem stěžovatele jej nijak neohrozilo, i když tomu kladl

odpor. Nebezpečná nebyla ani injekce apomorfínu. Vedlejší účinky a nebezpečí popsané stěžovatel by byly mohly být zapříčiněny pouze chronickým zneužitím či nesprávným použitím daných dávidel. Skutečnost, že dva podezřelí překupníci s drogami zemřeli po nuceném podání dávidel v Hamburku a v Brémách, neopravňuje k závěru, že toto opatření znamená obecně zdravotní riziko. Tato metoda byla použita v mnoha případech, aniž by nastala jakékoli komplikace. Příslušné orgány přistoupily k podávání dávidel v těch zemích, kde je obchod s drogami závažným problémem. V převážné většině případů podezřelí svolí ke spolknutí dávidel poté, co byli informováni o tom, že by mohlo být použito násilí, jestli to odmítnou. V hamburském případě obviněný trpěl neodhalenou srdeční vadou a byl by byl vystaven stejnému riziku, kdyby kladl jinému druhu nuceného opatření. V brémském případě nebylo možné vyloučit možnost, že obviněný byl otráven drogami, které spolkl.

66. Vláda poukázala na to, že existovalo reálné a bezprostřední riziko, že z bubliny s drogou, která nebyla zabalena během dlouhého transportu uvnitř těla, unikne a stěžovatele otráví. I když dávidlo bylo primárně podáno proto, aby se získal důkaz, než z medicínských důvodů, může být odstranění drog ze stěžovatelova žaludku pokládáno za nutné z medicínských důvodů. Součástí pozitivního závazku státu je chránit stěžovatele vyprovokováním vyzvracení drog. Vyčkávání na přirozenou exkreci drog by nebylo tak účinnou vyšetřovací metodou ani méně ponižující a mohlo by ve skutečnosti ohrozit stěžovatelovo zdraví. V této souvislosti bylo důležité, že podání dávidel mladistvému se pokládá pouze za jednu z možností, když je podezřelý z prodeje drog na komerční bázi.
67. Podle názoru Vlády nešlo nad rámec toho, co bylo nezbytné k zajištění důkazu o spáchání drogového trestného činu. Stěžovateli byla neškodně podána dávidla lékařem jednajícím lege artis. Takovéto opatření nelze za daných okolností pokládat za ponižující.
68. Vláda dále tvrdila, že dávidla byla podána stěžovateli pouze poté, co byla získána anamnéza lékařem v nemocnici. Tentýž lékař náležitě dohlížel na podání dávidel stěžovateli.
69. Vláda zdůraznila, že neexistuje důkaz o tom, že stěžovatel utrpěl poranění nebo trvalou škodu v důsledku podání dávidel. Stěžovatel byl pouze unaven po několik hodin po provedeném zákroku, a to buď kvůli účinkům apomorfínu nebo kvůli odporu, který kladl. V řízení před Soudem stěžovatel tvrdil po prvé, že utrpěl další škodu na zdraví. Na podporu svých tvrzení stěžovatel neuvedl žádné důkazy.
70. Hodnocení Soudu
71. Relevantní principy
72. Podle ustálené judikatury Soudu, má-li špatné zacházení spadat pod rozsah článku 3, musí dosáhnout minimální úrovně tvrdosti. Vyhodnocení této minimální úrovně je relativní: závisí na všech okolnostech případu, jako například na délce zacházení, fyzických a mentálních účincích a v některých případech též na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti (viz, inter alio, Price v. Spojené království, č. 33394/96, § 24, ECHR 2001-VII; Mouisel v. Francie*, č. 67263/01, § 37, ECHR 2002-IX a Naumenko v. Ukrajina, č. 42023/98, § 108, 10. února 2004). Tvrzení o špatném zacházení musí být podpořeno náležitými důkazy (viz, mutatis mutandis, Klaas v. Německo, 22. září 1993, § 30, Serie A-269). Při hodnocení těchto důkazů Soud akceptuje standard důkazu „mimo rozumnou pochybnost“, ale dodává, že takovýto důkaz může vyplýnout z koexistence dostatečně silných, jasných a souhlasných dedukcí nebo obdobných faktických presumpcí (viz Irsko v. Spojené království, 18. ledna 1978, § 161 in fine, Serie A-25 a Labita v. Itálie** /GC/, č. 26772/95, § 121, ECHR 2000-IV).
73. Zacházení bylo shledáno Soudem „nelidským“, protože, inter alia, bylo předem promyšlené, aplikováno několik hodin a způsobilo buď skutečné poranění na těle nebo intenzivní fyzické a mentální utrpení (viz Labita, cit. výše, § 120). Zacházení bylo shledáno „ponižujícím“, když vyvdávalo o jeho oběti pocity strachu, úzkosti a méněcennosti schopné je ponižovat a případně zlomit jejich fyzický či morální odpor (viz Hurtado v. Švýcarsko*, 28. ledna 1994, názor Komise, § 67, Serie A-280), nebo když přimělo oběť k jednání proti jeho vůli nebo svědomí (viz, například, Dánsko, Norsko, Švédsko a Nizozemsko v. Řecko (tzv. „Řecký případ“), č. 3321/67,

3322/67 a 3344/67, zpráva Komise ze dne 5. listopadu 1969, Yearbook 12, str. 186 a Keenan v. Spojené království, č. 27229/95, § 110, ECHR 2001-III). Kromě toho, při posuzování, zda zacházení bylo „ponižující“ ve smyslu článku 3, jeden z faktorů, které Soud bere v úvahu, je otázka, zda jeho cílem bylo ponížít a degradovat dotčenou osobu, i když absence takového účelu nemůže jednoznačně vyloučit nálezu porušení článku 3 (viz Raninen v. Finsko, 16. prosince 1997, § 55, Report of Judgments and Decisions 1997-VIII; Peers v. Řecko, č. 28524/95, § 68 a 74, ECHR 2001-III a Price, cit. výše, § 24). Aby trestání či zacházení možno označit za „nelidské“ nebo „ponižující“, pak dané utrpení nebo ponížení musí jít v každém případě za hranici nevyhnutelného elementu utrpení či ponížení spojeného s danou formou legitimního zacházení nebo trestání (viz Labita, cit. výše, § 120).

74. Pokud se jedná o lékařský zákrok, jemuž je zadržena osoba podrobena proti své vůli, článek 3 Úmluvy ukládá státu povinnost chránit fyzické blaho osob zbavených jejich svobody, například tím, že jim poskytne nutnou lékařskou péči. Dotčené osoby zůstávají nicméně pod ochranou článku 3, jehož požadavky nedovolují žádnou odchylku (Mouisel, cit. výše, § 40 a Naumenko, cit. výše, § 112). Opatření, které je terapeuticky nezbytné z hlediska ustálených principů medicíny, nemůže být zásadně pokládáno za nelidské či ponižující (viz zejména Herczegfalvy v. Rakousko, 24. září 1992, § 82, Serie A-244 a Naumenko, cit. výše, § 112). To lze říci například o nuceném krmení, které má za účel zachránit život určité zadržené osoby, která vědomě odmítá přijímání potravy. Soud se však musí přesvědčit o tom, že medicínská nezbytnost byla přesvědčivě prokázána, že existuje, že procesní záruky pro uvedené rozhodnutí, například pro nucené podávání stravy, jsou respektovány (viz Nevmerzhitsky v. Ukrajina, č. 54825/00, § 94, ECHR 2005-II).

70. I když to není motivováno důvody medicínské nezbytnosti, články 3 a 8 Úmluvy nezakazují jako takové uchýlení se k medicínskému zákroku i proti vůli podezřelého, aby se od něho získaly důkazy o jeho účasti na spáchání trestného činu. Instituce vytvořené Úmluvou v několika případech našly, že odběr krevních nebo slinových vzorků proti vůli podezřelého za účelem vyšetřování trestného činu neporušuje tyto články v závislosti na okolnostech případů, které vyšetřují (viz, inter alia, X. v. Nizozemsko, č. 8239/78, rozhodnutí Komise ze dne 4. prosince 1978, Decisions and Reports /DR/ 16, str. 187 - 189 a Schmidt v. Německo /dec./, č. 32352/02, 5. ledna 2006).

71. Avšak každé uchýlení se k nucenému medicínskému zákroku s cílem získat důkazy o trestném činu musí být přesvědčivě odůvodněno fakty konkrétního případu. To platí zejména tam, kde je účelem získání zevnitř těla jednotlivce věcného důkazu o tom trestném činu, z něhož je podezříván. Obzvláště obtěžující povaha takového zákroku vyžaduje přísné prošetření okolností případu. V této souvislosti je třeba náležitě přihlídnout k závažnosti daného trestného činu. Státní orgány musí prokázat, že vzaly v úvahu alternativní metody získání důkazů. Kromě toho nesmí mít daný postup za následek riziko trvalého poškození zdraví podezřelého (viz, mutatis mutandis, Nevmerzhitsky, cit. výše, § 94 a 97 a Schmidt, cit. výše).

72. Stejně tak jako u zákroků prováděných z terapeutických důvodů, nesmí způsob, kterým je jednotlivce podrobena násilnému medicínskému postupu s cílem získání důkazů z jeho těla, překročit minimální úroveň tvrdosti stanovenou v judikatuře Soudu k článku 3 Úmluvy. Je třeba především přihlídnout k tomu, zda dotčená osoba utrpí velkou fyzickou bolest nebo utrpení v důsledku nuceného medicínskému zákroku (viz Peters v. Nizozemsko, č. 23132/93, rozhodnutí Komise ze dne 6. dubna 1994, DR 77-B; Schmidt, cit. výše a Nevmerzhitsky, cit. výše, § 94 a 97).

73. Dalším aspektem, k němuž je třeba přihlídnout v případech nuceného medicínskému zákroku, je skutečnost, zda byl tento zákrok nařizen lékaři a zda byla dotčená osoba dána pod stálý lékařský dohled (viz např. Ilijkov v. Bulharsko, č. 33977/96, rozhodnutí Komise ze dne 20. října 1997, nezveřejněno).

74. Dalším relevantním faktorem je, zda násilný medicínský zákrok měl za následek zhoršení

zdravotního stavu dotčené osoby a zda měl trvalé následky pro její zdraví (viz Ilijkov, cit. výše a, mutatis mutandis, Kraszanov v. Bulharsko, č. 50222/99, § 53, 30. září 2004).

75. Aplikace těchto principů na daný případ

76. Úvodem Soud poznamenal, že podle názoru Vlády je možné odstranění drog ze žaludku stěžovatele podáním dávidel pokládat za nutné z medicínských důvodů, neboť stěžovatelovo zdraví bylo ohroženo otravou. Je však třeba uvést, že toto akceptovaly všechny vnitrostátní soudy, když nařizovaly podání dávidel, když orgány jednaly na základě článku 81a trestního řádu. Toto ustanovení opravňuje orgány v trestním řízení nařídít zásah do organismu lékařem bez souhlasu podezřelého, aby se tak získal důkaz, pokud zde není riziko ohrožení jeho zdraví. Avšak článek 81a se nevztahuje na opatření přijatá k odvrácení hrozícího nebezpečí pro zdraví dotčené osoby. Kromě toho není sporu o tom, že dávidla byla podána při absenci jakéhokoli předchozího vyhodnocení nebezpečí spočívajícího v ponechání „drogové bubliny“ v těle stěžovatele. Vláda také uvedla, že dávidla se nikdy nepodávají mladistvým překupníkům, pokud nejsou podezřelí z prodávání drog na komerční bázi. Avšak mladiství překupníci vyžadují stejnou lékařskou péči jako dospělí. Dospělí překupníci podstupují při podávání dávidel stejné riziko pro jejich zdraví jako mladiství překupníci. Soud proto nenabyl přesvědčení, že se rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení nařídít napadený zákrok opíralo o medicínské důvody, tj. o ochranu stěžovatelova zdraví, a že bylo jimi vyžadováno. Namísto toho bylo účelem uvedeného zákroku získání důkazů a drogovém trestném činu.

77. Tento nálezn sám o sobě ještě neopravňuje k závěru, že napadený zákrok odporuje článku 3. Jak bylo uvedeno výše (viz odstavec 70), Soud již v několika případech našel, že Úmluva v zásadě nezakazuje uchýlit se k nuceným medicínským intervencím, které napomáhají při vyšetřování trestné činnosti. Avšak jakýkoli zásah do fyzické integrity osoby provedený za účelem získání důkazu musí podléhat přísné kontrole, přičemž jsou důležité následující faktory: rozsah, v jakém je nucená medicínská intervence nutná pro získání důkazu, zdravotní riziko podezřelého, způsob, jakým se intervence provádí, a způsobená fyzická bolest a mentální útrapy, rozsah lékařského dozoru a účinky na zdraví podezřelého (srovnej a dej do kontrastu s kritérii soudů USA v podobných případech - viz výše odstavce 51 až 52). Ve světle všech okolností konkrétního případu nesmí intervence dosáhnout minimální úrovně tvrdosti, která by jí podřadila pod rozsah článku 3. Soud nyní posoudí všechny tyto prvky jeden po druhém.

78. Pokud se jedná o rozsah, jakém byl nucený medicínský zákrok nezbytný pro získání důkazů. Soud poznamenal, že obchod s drogami je závažným trestným činem. Soud si velmi dobře je vědom toho, že problém, s nímž se potýkají státy v jejich boji proti škodám způsobeným jejich společnostem obchodem s drogami (viz zejména D. v. Spojené království, 2. května 1997, § 46, Reports 1997-III). V daném případě však bylo jasné již předtím, než byl napadený zákrok nařízen a proveden, že pouliční překupník, na němž byl proveden, měl drogy v ústech, takže nemohl drogy prodávat ve velkém rozsahu. To se odrazilo i v rozsudku (šestiměsíční podmíněný trest), který je na dolní hranici možných trestů. Soud akceptoval, že pro vyšetřovatele bylo velmi důležité mít možnost stanovit přesné množství a kvalitu drog, které jsou nabídnuty k prodeji. Soud však nenabyl přesvědčení, že nucené podání dávidel bylo v daném případě nezbytné pro získání důkazů. Vyšetřující orgány mohly jednoduše vyčkat, až drogy vyjdou z těla přirozenou cestou. V této souvislosti je příznačné, že mnoho dalších členských států Rady Evropy používá při vyšetřování drogových trestných činů tuto metodu.

79. Pokud jde o zdravotní rizika spojená s nuceným medicínským zákrokem, Soud poznamenal, že tato otázka je předmětem sporu mezi stranami, zda a v jakém rozsahu podání sirupu ipecacuanha trubicí zavedenou do stěžovatelova nosu a injekce apomorfínu znamenaly ohrožení jeho zdraví. Zda jsou či nejsou takováto opatření nebezpečná, jak bylo již uvedeno výše (viz odstavce 41 - 44), je rovněž předmětem sporu mezi medicínskými experty. Zatímco se někteří domnívají, že jsou zcela neškodná a že jsou v nejlepším zájmu podezřelé osoby, jiní tvrdí, že zejména použití nasogastrické trubice k podávání dávidel aplikované násilím znamená ohrožení života a mělo by být zakázáno. Soud nenabyl přesvědčení, že nucené podání

dávidel, postup, který měl dosud za následek smrt dvou lidí v žalovaném státě, znamená pouze zanedbatelné riziko. Soud v tomto ohledu rovněž konstatoval, že aktuální použití násilí - oproti pouhé hrozbě použití násilí - bylo shledáno v žalovaném státě nezbytným pouze v malém procentu případů, kdy byla dávidla podána. Avšak k úmrtím došlo právě v případech, kdy bylo použito násilí. Dále pak skutečnost, že ve většině německých zemí a současně ve velké většině ostatních členských států Rady Evropy se příslušné orgány vzdaly podávání dávidel násilím, naznačuje tendenci, že se takovéto opatření pokládá za zdraví ohrožující.

80. Pokud jde o způsob, jakým byla dávidla podána. Soud poznamenal, že po odmítnutí spolknout dávidla dobrovolně byl k tomu stěžovatel přinucen čtyřmi policisty, což ukazuje, že proti němu bylo použito násilí hraničící s brutalitou. Byla mu zavedena nosem trubice do žaludku, aby byl překonán jeho fyzický a mentální odpor. To mu muselo působit bolest a úzkost. Proti své vůli byl stěžovatel dále podroben proniknutí do jeho těla, a to formou injekce, dalších dávidel. Rovněž je třeba přihlídnout k mentálním útrapám stěžovatele při čekání na to, až dávidla začnou účinkovat. Během této doby byl omezen a pozorován policisty a lékařem. Být přinucen ke zvracení za těchto podmínek pro něho muselo být ponižující. Soud nesdílí názor Vlády, že vyčkávání na to, až drogy vyjdou z těla přirozenou cestou, by bylo rovněž stejně ponižující. I když by bylo bývalo určitou invazí do soukromí vzhledem k pozorování, znamená takovéto opatření využití přirozené tělesné funkce, takže je značně menší intervencí do fyzické a mentální integrity dané osoby (viz, mutatis mutandis, Peters, cit. výše a Schmidt, cit. výše).
81. Pokud jde o lékařský dohled na podání dávidel, Soud poznamenal, že napadené opatření bylo provedeno lékařem v nemocnici. Kromě toho, poté co byl zákrok proveden, byl stěžovatel lékařem prohlédnut a byl prohlášen za způsobilého k vazbě. Je však předmětem sporu mezi stranami, zda před provedením zákroku byla získána anamnéza s cílem ujistit se o tom, zda může být stěžovatelovo zdraví ohroženo podáním dávidel proti jeho vůli. Jelikož stěžovatel kladl prudký odpor podání dávidel a nehovořil německy, nýbrž pouze lámanou angličtinou, je nutné se domnívat, že nemohl či nebyl schopen odpovědět na žádnou otázku, kterou mu lékař položil, nebo se podrobit předchozí lékařské prohlídce. Vláda nepředložila žádný listinný důkaz svědčící pro to, že tomu bylo naopak.
82. Pokud se jedná o účinky napadeného opatření na zdraví stěžovatele, Soud konstatoval, že strany se neshodují v tom, zda stěžovatel utrpěl trvalou škodu na zdraví, zejména pokud jde o žaludek. S přihlídnutím k materiálu, který měl k dispozici, Soud konstatoval, že nebylo prokázáno ani to, že jeho léčba žaludku ve vězeňské nemocnici po dobu dvou a půl měsíce po zadržení, ani žádná následná léčba, které se mu dostalo, byly zapříčiněny nuceným podáním dávidel. Tento závěr samozřejmě nikterak nezpochybňuje výše uvedený nález Soudu, že nucený lékařský zásah s sebou nesl možné riziko pro stěžovatelovo zdraví.
83. S přihlídnutím ke všem okolnostem případu Soud nalezl, že napadený zákrok dosáhl minimální úrovně tvrdosti nutné pro to, aby byl podřazen pod rozsah článku 3. Německé orgány podrobily stěžovatele vážnému zásahu do jeho fyzické a mentální integrity proti jeho vůli. Přinutili jej k tomu, aby zvracel nikoli z terapeutických důvodů, nýbrž proto, aby získaly důkazy, které mohly rovněž získat méně vtíravými metodami. Způsob, jakým byl napadený zákrok proveden, mohl ve stěžovateli vyvolat pocity strachu, úzkosti a méněcennosti, které jej mohly degradovat a ponížit. Kromě toho uvedený postup s sebou nesl riziko pro stěžovatelovo zdraví přinejmenším proto, že nebyla předem získána žádná anamnéza. I když se nejednalo o záměr, byl zákrok proveden tak, že způsobil stěžovateli fyzickou bolest a mentální utrpení. Ten byl tudíž podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení odporujícímu článku 3,
84. V souladu s tím dospěl Soud k závěru, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy.
85. Údajné porušení článku 8 Úmluvy
86. Podle tvrzení stěžovatele znamenalo nucené podání dávidel též disproportionální zásah do jeho práva na soukromý život. Odvolal se na článek 8 Úmluvy, jehož relevantní část zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého ... života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasila.
4. Soud již dříve přezkoumal stěžovatelovu dílčí stížnost ohledně nuceného podání dávidel ve světle článku 3 Úmluvy. Z hlediska jeho závěru, že došlo k porušení tohoto ustanovení, našel, že nevznikl žádný separátní problém podle článku 8.

III. Údajné porušení článku 6 Úmluvy

87. Stěžovatel se dále domníval, že jeho právo na spravedlivý proces garantované článkem 6 Úmluvy bylo porušeno použitím v jeho procesu důkazu získaného podáním dávidel. Stěžovatel zejména tvrdil, že bylo porušeno jeho právo sám se neobviňovat. Relevantní část článku 6 stanoví toto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, který rozhodne o ... oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. ...“

88. Vláda s tímto názorem nesouhlasila.

89. Podání stran

90. Stěžovatel

91. Podle názoru stěžovatele bylo podání dávidel nezákonné a porušilo články 3 a 8 Úmluvy. Jelikož takto získaný důkaz byl jediným základem pro jeho odsouzení, bylo trestní řízení vedené proti němu nespravedlivé.

92. Stěžovatel dále tvrdil, že tím, že jej státní orgány přinutily, aby proti své vůli podal důkaz o trestném činu, porušily jeho právo sám se neobviňovat a tím i jeho právo na spravedlivý proces. Princip nedovolující sebeobviňování není omezen na výpovědi získané pod nátlakem, nýbrž se vztahuje i na předměty takto získané. Kromě toho lze fakta jeho případu odlišit od faktů v případě Saunders v. Spojené království (17. prosince 1996, Reports 1996-VI). Na rozdíl od případů krevních zkoušek nebo testů na DNA, na které Soud poukazuje ve svém rozsudku k citovanému případu, je podání dávidel spojeno s použitím chemických substancí, které vyprovokují nepřirozenou a nedobrovolnou tělesnou aktivitu s cílem získat důkaz. Jeho odmítnutí spolknout dávidla bylo překonáno použitím značné síly. Proto důkaz, který byl takto získán, neexistoval nezávisle na jeho vůli a stěžovatel byl přinucen aktivně přispět ke svému vlastnímu odsouzení. Podávání dávidel je srovnatelné s podáním „séra pravdy“ za účelem získat přiznání, přičemž tato praxe je výslovně zakázána článkem 136a trestního řádu. Na podporu svého tvrzení se stěžovatel odvolal na rozsudek Odvolacího soudu ve Frankfurtu na Mohanem ze dne 11. října 1996.

93. Vláda

94. Podle názoru Vlády neodporovalo podání dávidel stěžovateli ani článku 3, ani článku 8 Úmluvy. Proto použití takto získané „bubliny“ jako důkazu v trestním řízení proti stěžovateli neučinilo jeho proces nespravedlivým. Stanovení přesné povahy, množství a kvality drog prodávaných stěžovatelem bylo rozhodujícím faktorem při stěžovatelově usvědčení a stanovení trestu.

95. Vláda dále uvedla, že právo sám sebe neobviňovat zakazuje pouze nutit osobu k tomu, aby jednala proti své vůli. Vyprovokování zvracení je pouhou reakcí těla, kterou nelze kontrolovat a řídit její vůlí, takže v podstatě není zakázáno principem nedovolujícím sebeobviňování. Podezřelý tak není nucen aktivně přispívat k zajištění důkazu. Původní odmítnutí obviněného spolknout dávidla nemůže být relevantní, protože jinak by byla zakázána všechna vyšetřovací opatření zaměřená na zlomení vůle podezřelého skrývat důkazy, jako například brání vzorků krve násilím nebo domovní prohlídka.

96. Kromě toho Vláda tvrdila, že v souladu s rozsudkem Soudu ve věci Saunders, cit. výše, jsou

drogy získané nuceným podáním dávidel přípustné jako důkaz. Jestliže je možné použít tělesné tekutiny nebo buňky jako důkaz, potom a fortiori, musí být možné použít předměty, které nejsou součástí těla obviněného. Kromě toho, podání dávidel, které musel stěžovatel pouze pasivně snášet, není srovnatelné s podáním „séra pravdy“ zakázaným článkem 136a trestního řádu, které zlomí vůli podezřelého nesvědčit.

97. Hodnocení Soudu
98. Obecné principy zakotvené v judikatuře Soudu
99. Soud připomněl, že podle článku 19 Úmluvy je jeho povinností zabezpečit dodržování závazků, které na sebe vzaly smluvní státy Úmluvy. Zejména pak není jeho funkcí zabývat se faktickými nebo právními omyly, jichž se údajně dopustily vnitrostátní soudy, pokud v určité míře neporušily práva a svobody chráněné Úmluvou. I když článek 6 garantuje právo na spravedlivý proces, nestanoví pravidla o přípustnosti důkazů jako takových, neboť to je předmětem úpravy vnitrostátního práva (viz Schenk v. Švýcarsko, 12. července 1988, § 45 - 46, Serie A-140 a Teixeira v. Portugalsko, 9. června 1998, § 34, Reports 1998-1V).
100. Není proto úlohou Soudu principiálně stanovit, zda určité typy důkazů mohou být přijatelné, nebo zda byl či nebyl stěžovatel vinen. Otázka, která musí být zodpovězena, je, zda řízení jako celek, včetně způsobu, jakým byly získány důkazy, bylo spravedlivé. To zahrnuje i posouzení uvedené „nezákonnosti“ a, kde se jedná o porušení jiného práva garantovaného Úmluvou, též povahu nalezeného porušení (viz, inter alia, Khan v. Spojené království, č. 35394/97, § 34, ECHR 2000-V; P.G. a J.H. v. Spojené království, č. 44787/98, § 76, ECHR 2001-IX a Allan v. Spojené království, č. 48539/99, § 42, ECHR 2002-IX).
101. Při rozhodování o tom, zda řízení jako celek bylo spravedlivé, je třeba přihlídnout k tomu, zda byla řádně respektována práva obhajoby. Musí se zejména přezkoumat, zda byla dána stěžovateli možnost napadnout autentičnost důkazů a bránit se jejich použití. Navíc je třeba vzít v úvahu kvalitu důkazů, včetně toho, zda okolnosti, za nichž byly získány, nezpochybňují jejich věrohodnost nebo přesnost. I když nutně nevzniká problém spravedlnosti tam, kde nebyly získané důkazy podepřeny jiným materiálem, lze konstatovat, že tam, kde jsou důkazy velmi silné a kde neexistuje riziko jejich nevěrohodnosti, je potřeba podpůrných důkazů odpovídajícím způsobem slabší (viz, inter alia, Khan, cit. výše, § 35 a 37 a Allan, cit. výše, § 43).
102. Obecné požadavky spravedlivosti obsažené v článku 6 se vztahují na celé trestní řízení bez ohledu na konkrétní typ trestného činu. Nicméně, při rozhodování o tom, zda řízení jako celek bylo spravedlivé, je možné vzít v úvahu veřejný zájem na vyšetření a potrestání konkrétního zločinu a porovnat ji s individuálním zájmem na tom, aby důkaz proti obviněnému byl získán zákonným způsobem. Avšak obavy o veřejný zájem nemohou ospravedlnit opatření, která potlačí samotnou podstatu stěžovatelova práva na obhajobu, včetně výsad neobviňovat sám sebe, garantovaných článkem 6 Úmluvy (viz, mutatis mutandis, Heaney a Mc Guinness v. Irsko, č. 34720/97, § 57 - 58, ECHR 2000-XII).
103. Pokud se zejména týká posouzení povahy nalezeného porušení Úmluvy, Soud konstatoval, že zejména v případech Khan (cit. výše, § 25 - 28) a P.G. a J.H. v. Spojené království (cit. výše, § 37 a 38) nalezl, že použití skrytého odposlouchávacího zařízení je v rozporu s článkem 8, protože uchýlení se k takovému použití nemá právní základ ve vnitrostátním právu a zasahování do práva stěžovatele na soukromý život není „v souladu se zákonem“. Nicméně přijetí jako důkazu informací takto získaných nebylo za okolností tohoto případu v rozporu s požadavky na spravedlivost garantovanými článkem 6 § 1.
104. Avšak na aplikaci důkazů získaných opatřeními, která jsou v rozporu s článkem 3, existují různé názory. Podle článku 6 § 1 může vzniknout problém ohledně důkazů získaných v rozporu s článkem 3 Úmluvy, i když přijetí takovýchto důkazů nebylo rozhodující při zajištění odsouzení (viz Icöz v. Turecko /dec./, č. 54919/00, 9. ledna 2003 a Koc v. Turecko /dec./, č. 32580/96, 23. září 2003). V této souvislosti Soud připomněl, že článek 3 zakotvuje jednu z nejdůležitějších hodnot demokratické společnosti. I za těch nejobtížnějších okolností, jakými jsou například boj proti terorismu a organizovanému zločinu, Úmluva absolutně zakazuje mučení a ponižující

zacházení či trestání, a to bez ohledu na chování oběti. Na rozdíl od většiny hmotně právních ustanovení Úmluvy neobsahuje článek 3 ustanovení o výjimkách a není od něho dovoleno žádné odchýlení podle článku 15 § 2 ani v příadě. kdy se jedná o veřejné ohrožení státní existence (viz, inter alia, Chahal v. Spojené království, 15. listopadu 1996, § 79, Reports 1996-V a Selmouni v. Francie /GC/, č. 25803/94, § 95, ECHR 1999-V).

105. Pokud jde o použití důkazu získaného v rozporu s právem nevypovídat a s výsadou neobviňovat sám sebe, Soud konstatoval, že se zde jedná o obecně uznané mezinárodní standardy, které jsou jádrem pojmu spravedlivého procesu ve smyslu článku 6. Jejich smysl spočívá, inter alia, v ochraně obviněného před nevhodným nucením orgánů činných v trestním řízení, čímž přispívá k předcházení pochybením justice a k naplňování účelu článku 6. Právo sám sebe neobviňovat zejména předpokládá, že stíhání v trestních případech se snaží prokázat svůj případ proti obviněnému, aniž by se uchýlilo k důkazům získaným metodami nátlaku nebo útisku proti vůli obviněného (viz, inter alia, Saunders, cit. výše, § 68; Heaney a McGuinness, cit. výše, § 40; J.B. v. Švýcarsko, č. 31827/96, § 64, ECHR 2001 -III a Allan, cit. výše, § 44).
106. Při posuzování toho, zda postup potlačil samotnou podstatu výsady neobviňovat sám sebe, přihlíží Soud zejména k těmto prvkům: k povaze a stupni donucení, k existenci relevantních záruk v řízení a k tomu, jak je takto získaný materiál použit (viz, například, Tirado Oriz a Lozano Martin v. Španělsko /dec./, č. 43486/98, ECHR 1999-V; Heaney a McGuinness, cit. výše, § 51 - 55 a Allan, cit. výše, § 44).
107. Soud však konsistentně zastává stanovisko že právo sám sebe neobviňovat se týká především respektování vůle obviněné osoby nevypovídat. Jak se obecně chápe v právních rádech smluvních stran Úmluvy i jinde, nevztahuje se toto právo na použití v trestním řízení materiálu, který mohl být od obviněného získán použitím násilí, ale který existuje nezávisle na vůli podezřelého, jako inter alia dokumenty získané na základě písemného příkazu, vzorky dechu, krve, moči nebo hlasu a pokožky pro účely testu na DNA (viz Saunders, cit. výše, § 69; Choudray v. Spojené království /dec./, č. 40084/98, 4. května 1999; J.B. v. Švýcarsko, cit. výše, § 68 a P.G. a J.H. v. Spojené království, cit. výše, § 80).
108. Aplikace těchto principů na daný případ
109. Při posuzování otázky, zda ve světle těchto principů lze pokládat trestní řízení proti stěžovateli za spravedlivé. Soud hned zkraje poznamenal, že důkaz získaný podáním dávidel stěžovateli nebyl získán „nezákonně“ v rozporu s vnitrostátním právem. V této souvislosti Soud připomněl, že vnitrostátní soudy shledaly, že článek 81a trestního řádu napadený zákrok dovoluje.
110. Soud již předtím konstatoval, že stěžovatel byl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení v rozporu s hmotně právními ustanoveními článku 3, když mu byla podána dávidla za účelem přinutit jej k vyzvracení drog, které spolkl. Důkaz použitý v trestním řízení proti stěžovateli tak byl získán jako přímý důsledek porušení jednoho ze základních práv garantovaných Úmluvou.
111. Jak bylo uvedeno výše, použití důkazu získaného při porušení článku 3 v trestním řízení nastoluje vážné problémy, pokud se jedná o spravedlivost takového řízení. V daném případě Soud nenalezl, že by byl stěžovatel vystaven mučení. Podle jeho názoru se na inkriminační důkaz - ať už ve formě přiznání nebo věcného důkazu - získaný jako důsledek násilného či brutálního aktu nebo jiné formy zacházení, které lze kvalifikovat jako mučení, nelze nikdy spoléhat jako na důkaz o vině oběti, bez ohledu na jeho důkazní hodnotu. Jakýkoli jiný názor by sloužil pouze k tomu, aby přímo či nepřímo legitimoval druh morálně odsouzeníhodného chování, které se autoři článku 3 snažili zakázat, nebo, jak to výstižně označil Nejvyšší soud USA v rozsudku k případu Rochin (viz výše odstavec 50), aby „se brutalitě poskytl hábit práva“. V této souvislosti Soud poznamenal, že článek 15 Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání stanoví, že výpovědi, u nichž se prokázalo, že byly učiněny v důsledku mučení, nebudou použity jako důkaz v řízení proti oběti mučení.
112. I když zacházení, jemuž byl stěžovatel podroben, neneslo speciální stigma vyhrazené pro akty mučení, přesto dosáhlo za daných okolností minimální úrovně tvrdosti, spadající pod zákaz

stanovený článkem 3. Nelze vyloučit, že na základě faktů konkrétního případu použití důkazu získaného úmyslným špatným zacházením nedosahujícím úrovně mučení učiní proces proti oběti nespravedlivým, a to bez ohledu na závažnost údajně spáchaného trestného činu, na váhu prisuzovanou důkazu a na možnosti, které oběť měla k napadení jeho přípustnosti a použití při procesu.

113. V daném případě zůstává otevřenou obecná otázka, zda použití důkazu získaného aktem kvalifikovaným jako nelidské a ponižující zacházení činí automaticky proces nespravedlivým. Soud poznamenal, že i když nebylo úmyslem orgánů činných v trestním řízení způsobit stěžovateli bolest a útrapy, byl důkaz získán zákrokem, který znamenal porušení jednoho ze základních práv Úmluvy. Kromě toho obě strany souhlasily s tím, že drogy získané napadeným opatřením byly rozhodujícím prvkem pro zajištění stěžovatelova odsouzení. Je pravdou, a ani o tom nebylo mezi stranami sporu, že stěžovatel dostal možnost, které využil, napadnout použití drog získaných napadeným opatřením. Avšak jakákoliv volná úvaha vnitrostátních soudů o vyloučení tohoto důkazu nepřicházela v úvahu, protože ty měly za to, že podání dávidel je vnitrostátním právem povoleno. Kromě toho, veřejný zájem na zajištění stěžovatelova odsouzení nelze pokládat za natolik závažný, aby dovolil použití tohoto důkazu při procesu. Jak bylo uvedeno výše, zmíněné opatření směřovalo proti pouličnímu překupníkovi, prodávajícímu drogy v relativně malém rozsahu, kterému byl v daném případě uložen podmíněný trest odnětí svobody na šest měsíců.
114. Za těchto okolností Soud nalezl, že použití jako důkazu drog získaných násilným podáním dávidel stěžovateli učinilo jeho proces jako celek nespravedlivým.
115. Tento nálezný je již sám o sobě dostatečným základem pro závěr, že stěžovateli byl odepřen spravedlivý proces v rozporu s článkem 6. Soud však pokládal za vhodné vyjádřit se také ke stěžovatelovu tvrzení, že způsob, jakým byl důkaz získán, a jeho použití porušily jeho právo neobviňovat sám sebe. Za tímto účelem musel za prvé přezkoumat, zda za okolností daných případem stěžovatele bylo toto právo relevantní, a v kladném případě, zda bylo porušeno.
116. Pokud se týká aplikovatelnosti principu, že nikdo není povinen obviňovat sám sebe, pak v daném případě Soud poznamenal, že se jedná o použití „věcného“ důkazu – oproti přiznání – získaného násilným narušením stěžovatelovy tělesné integrity. Současně poznamenal, že výsada sám sebe neobviňovat je obecně akceptována ve smluvních státech i jinde, a to přednostně jako respektování vůle obviněného nevypovídat a nebýt nucen učinit výpověď.
117. Avšak Soud příležitostně dává principu sebeobviňování chráněnému článkem 6 § 1 širší význam, takže zahrnuje případy, kdy se jedná o donucení vydat věcný důkaz státním orgánům. V případě *Funke v. Francie** (25. února 1993, § 44, Serie A č. 256-A) například Soud shledal pokus přinutit stěžovatele k vydání dokumentů a tím poskytnout důkaz o trestných činech, kterých se údajně dopustil, porušením jeho práva sám sebe neobviňovat. Obdobně v případě *J.B. v. Švýcarsko* (cit. výše, § 63 – 71) shledal Soud pokus státních orgánů přinutit stěžovatele k předložení dokumentů, které mohly poskytnout informace o daňovém úniku, porušením principu neobviňovat sám sebe (v širším smyslu).
118. V případě *Saunders* Soud konstatoval, že princip nedovolující sebeobviňování se nevztahuje na „materiál, který může být získán od obviněného za použití násilí, avšak který existuje nezávisle na vůli podezřelého, jako, inter alia, dokumenty získané na základě písemného příkazu, vzorků dechu, krve a moči a pokožky pro účely testů na DNA“ (cit. výše, §69).
119. Podle názoru důkaz zmíněný v daném případě, jmenovitě drogy ukryté v těle stěžovatele, které byly získány nuceným podáním dávidel, lze pokládat za spadající do kategorie materiálu, který má nezávislou existenci na vůli podezřelého a jehož použití není obecně zakázáno v trestním řízení. Existují však určité prvky, které odlišují daný případ od případu *Saunders*. Za prvé, jako tomu bylo u napadených opatření v případech *Funke* a *J.B. v. Švýcarsko*, podání dávidel bylo použito k vyzvracení věcného důkazu proti vůli stěžovatele. Oproti tomu tělový materiál uvedený v případě *Saunders* se týkal materiálu získaného donucením k soudnímu přezkoumání s cílem zjištění například, alkoholu nebo drog.

120. Za druhé, stupeň násilí použitého v daném případě se významně liší od stupně donucení, který se normálně vyžaduje k tomu, aby se získaly typy materiálu zmíněné v případě Saunders. Aby se takovýto materiál získal, je obviněný požádán, aby strpěl pasivně menší zásah do své fyzické integrity (např. berou-li se krevní či vlasové vzorky nebo vzorky pokožky). I když se vyžaduje aktivní účast obviněného, je možno na případě Saunders vidět, že jde o materiál vyprodukovaný normálním fungováním těla (jako například vzorky dechu, moči nebo hlasu). V kontrastu s tím přinucení stěžovatele v daném případě k tomu, aby vyzvracel požadovaný důkaz, vyžadovalo násilné zavedení tuby skrze jeho nos a podání substance k vyprovokování patologické reakce jeho těla. Jak bylo uvedeno výše, tento postup nebyl bez rizika pro stěžovatelovo zdraví.
121. Za třetí, důkaz v daném případě byl získán postupem, který znamenal porušení článku 3. Postup použitý ve stěžovatelově případě je v nápadném kontrastu s postupy při získávání, například, vzorku dechu či krve. Postupy tohoto druhu nedosahují, pokud nenastanou výjimečné okolnosti, minimální úrovně tvrdosti odporující článku 3. Kromě toho, i když zasahují do práva podezřelého na respektování soukromého života, jsou tyto postupy obecně oprávněné ve smyslu článku 8 § 2 jako nezbytné pro prevenci před trestnými činy (viz, inter alia, Tirado Odtiž a Lozano Martin, cit. výše).
122. V důsledku toho je princip nedovolující sebeobviňování na dané řízení aplikovatelný.
123. S cílem určit, zda právo stěžovatele neobviňovat sám sebe bylo porušeno. Soud přihlédl naopak k následujícím faktorům: Povaha a stupeň donucení, užitého k získání důkazu; váha veřejného zájmu na vyšetření a potrestání daného trestného činu; existence relevantních pojistek při postupu a využití takto získaného materiálu.
124. Pokud se jedná o povahu a stupeň použitého násilí s cílem získat důkaz v daném případě, Soud připomněl, že přinucení stěžovatele k tomu, aby vyzvracel drogy, bylo velkým zásahem do jeho fyzické a mentální integrity. Stěžovatel musel být znehybněn čtyřmi policisty, do jeho žaludku byla nosem zavedena trubice a byly mu podány chemické substance s cílem přinutit jej, aby vydal žádaný důkaz prostřednictvím patologické reakce jeho těla. Toto zacházení bylo shledáno nelidským ponižujícím a tudíž odporujícím článku 3.
125. Pokud se jedná o váhu veřejného zájmu na využití důkazu k zabezpečení odsouzení pachatele, Soud poznamenal, že, jak bylo uvedeno výše, napadené opatření směřovalo proti pouličnímu překupníkovi, který nabízel drogy k prodeji v relativně malém rozsahu a který v daném případě dostal podmíněný trest odnětí svobody na šest měsíců. Za okolností daného případu nemohl veřejný zájem na stěžovatelově odsouzení ospravedlnit uchýlení se k tak závažnému zásahu do jeho fyzické a mentální integrity.
126. Vraceje se k existenci relevantních pojistek v řízení Soud konstatoval, že článek 81a trestního řádu předepisuje, aby průnik do těla byl proveden lege artis lékařem v nemocnici a pouze tehdy, hrozí-li nebezpečí ublížení na zdraví obviněného. I když lze říci, že vnitrostátní právo obecně zná pojistky proti arbitrárnímu nebo nevhodnému užití takového opatření, stěžovatel, odvolávaje se na své právo nevypovídat, odmítl se podrobit předběžné lékařské prohlídce. Uměl totiž pouze komunikovat v lámané angličtině, takže byl podroben zákroku bez úplného přezkoumání jeho fyzické způsobilosti jej vydržet.
127. Pokud jde o to, jak byl získaný důkaz využit, Soud připomněl, že drogy získané podáním dávidel byly rozhodujícím důkazem při jeho usvědčení z obchodování s drogami. Je pravda, že stěžovateli byla dána možnost bránit se proti využití tohoto důkazu v řízení. Jak však již bylo uvedeno výše, jakákoli volná úvaha vnitrostátních soudů o povinnosti vyloučit takovýto důkaz vůbec nepřicházela v úvahu, protože ty pokládaly napadený zákrok za povolený vnitrostátním právem.
128. S přihlédnutím k výše uvedenému musel být Soud připraven konstatovat, že souhlas s použitím v procesu se stěžovatelem důkazu získaného nuceným podáním dávidel znamenal porušení jeho práva sám sebe neobviňovat, čímž se stal jeho proces jako celek nespravedlivým
129. V souladu s tím došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

130. Aplikace článku 41 Úmluvy

131. Článek 41 Úmluvy stanoví toto:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

125. Stěžovatel požadoval náhradu peněžní škody i morální újmy a úhradu jeho nákladů a výdajů.

126. Škoda

127. Stěžovatel požadoval celkem 51,12 euro (EUR) jako náhradu finanční škody, tj. částku, o kterou přišel v důsledku rozsudku Krajského soudu ve Wuppertalu. Dále stěžovatel požadoval náhradu morální újmy. Odvolal se na fyzická poranění a na mentální úzkost a pocity bezmocnosti, jimiž trpěl v důsledku dlouhého podávání dávidel, což pokládal za zdraví ohrožující a jasně protiprávní. Kromě toho byl stěžovatel držen ve vazbě po dobu pěti měsíců, než byl odsouzen a než mu byl vyměřen podmíněný trest odnětí svobody na šest měsíců v důsledku uvedeného protiprávního opatření. Z tohoto titulu požadoval stěžovatel 30 000 EUR.

128. Vláda se ke stěžovatelu požadavku na náhradu finanční škody nevyjádřila, ale tvrdila, že částka, kterou požadoval jako náhradu morální újmy, je přemrštěná. Pokud se jedná o újmu, kterou stěžovatel údajně utrpěl v důsledku vazby, stíhání a odsouzení, nebylo třeba náhradu škody vyžadovat, neboť úplná reparace může být provedena podle německého práva. Pokud by měl Soud nalézt porušení stěžovatelových práv upravených Úmluvou, bude stěžovatel oprávněn požadovat obnovu trestního řízení a bude moci, pokud bude zproštěn viny, požadovat náhradu škody, zejména za dobu strávenou ve vazbě.

129. Pokud se jedná o požadovanou náhradu finanční škody, Soud poznamenal, že Krajský soud ve Wuppertalu nařídil propadnutí částky 100 německých marek (cca 51,12 EUR), což byl výnos z trestného činu, ohledně kterého byl stěžovatel shledán vinným. Soud však nemůže spekulovat o tom, jaký by mohl být výsledek řízení, kdyby k porušení Úmluvy nedošlo (viz, inter alia, Schmutz v. Rakousko*, 23. října 1995, § 44, Serie A 328-A a Findlay v. Spojené království, 25. února 1997, § 85, Reports 1997-I). „Drogová bublina“ získaná napadeným zákrokem byla rozhodujícím faktorem při usvědčení stěžovatele. Avšak jelikož tento důkaz, mohl být získán bez porušení článku 3 (vyčkáním na to, až „drogová bublina“ vyjde z těla přirozeně) a tudíž použit bez porušení článku 6, Soud nalezl, že zde byl nedostatečný důkaz o příčinné souvislosti mezi porušením těchto ustanovení a finanční škodou, kterou stěžovatel utrpěl. Neexistuje tudíž základ pro přiznání jakékoli částky z tohoto titulu.

130. Pokud jde o požadovanou morální újmu, Soud poznamenal, že podle Vlády bude stěžovatel moci, pokud bude zproštěn viny v obnoveném řízení proti němu, požadovat náhradu škody před vnitrostátními soudy. Soud však dospěl k názoru, že jestliže stěžovatel neúspěšně vyčerpал vnitrostátní opravné prostředky předtím, než podal ve Štrasburku stížnost na porušení jeho práv, pak to bude činit podruhé, aby zrušil své odsouzení, a nakonec když bude procházet třetím procesem, bude muset stěžovatel vyčerpат vnitrostátní prostředky potřeby, aby obdržel spravedlivé zadostiučinění od Soudu, takže celková doba řízení by byla stěžejně slučitelná s účinnou ochranou lidských práv a vedla by k situaci neslučitelné s předmětem a účelem Úmluvy (viz například Barbera, Messegué a Jabardo v. Španělsko /článek 50/, 13. června 1994, § 17 Série a č. 285-C a Papamichalopoulos a ostatní v. Řecko /článek 50/ 31. října 1995, §40 Serie A č. 330-B). V důsledku toho může Soud náhradu přiznat.

131. S přihlédnutím ke všem prvkům, které měl k dispozici, Soud nalezl, že stěžovatel utrpěl morální újmu ve formě bolesti a mentální úzkosti v důsledku zacházení, jemuž byl podroben, aby byl získán důkaz, který byl později použit proti němu v procesu. Soud rozhodl na základě ekvity a přiznal stěžovateli z tohoto titulu částku 10 000 EUR.

132. Náklady a výdaje

133. Stěžovatel požadoval celkovou částku 5868,88 EUR jako náhradu nákladů a výdajů. Tato

částka zahrnovala náklady právního zastoupení před Spolkovým ústavním soudem ve výši 868,88 EUR vypočtené podle spolkové vyhlášky o advokátních poplatcích. Dále pak požadoval částku 5000 EUR jako úhradu nákladů vynaložených v řízení podle Úmluvy. Stěžovatel nepředložil na podporu svých tvrzení žádné listinné důkazy.

134. Vláda se k tomuto požadavku nevyjádřila.

135. Podle judikatury Soudu, požaduje-li poškozená strana přiznání nákladů a výdajů, musela je vynaložit s cílem zabránění nebo rektifikace porušení Úmluvy, toto prokázat před Soudem, načež může obdržet náhradu. Rovněž musí být prokázáno, že náklady byly skutečně a nezbytně vynaloženy co do jejich výše (viz, mimo jiné, Nikolova v. Bulharsko* /GC/, č. 31195/96, § 79, ECHR 1999-II a Venema v. Nizozemsko, č. 35731/97, § 117, ECHR 2002-X).

136. V daném případě, s přihlédnutím k informacím, které měl k dispozici, a k výše uvedeným kritériím nabyt Soud přesvědčení, že jak náklady na právní zastoupení v řízení před Spolkovým ústavním soudem, tak i v řízení podle Úmluvy byly vynaloženy s cílem prokázat a napravit porušení práv stěžovatele zaručených Úmluvou. S přihlédnutím k judikatuře a na základě vlastního zhodnocení Soud shledal, že požadovaná částka je co do výše přiměřená. Proto přiznal stěžovateli částku 5868,88 EUR plus jakoukoli DPH, která může být splatná.

137. Úroky z prodlení

138. Soud shledal účelným, aby úroky z prodlení vycházely z marginální úrokové míry z úvěrů poskytovaných Evropskou centrální bankou, k níž budou připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Konstatuje deseti hlasy proti sedmi, že byl porušen článek 3 Úmluvy;
2. Konstatuje dvanácti hlasy proti pěti, že nevznikla žádná separátní otázka podle článku 8 Úmluvy;
3. Konstatuje jedenácti hlasy proti šesti, že byl porušen článek 6 Úmluvy;
4. Konstatuje jedenácti hlasy proti šesti,

(a) že žalovaný stát je povinen vyplatit stěžovateli do tří měsíců tyto částky:

(i) 10 000 EUR (deset tisíc euro) jak náhradu morální újmy;

(ii) 5868,88 EUR (pět tisíc osm set šedesát osm euro osmdesát osm centů) jako náhradu nákladů a výdajů;

(iii) jakoukoli DPH, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedených částek ve výši odpovídající marginální úrokové míře z úvěrů poskytovaných Evropskou centrální bankou, k níž budou připočteny tři procentní body;

5. Zamítá jednomyslně zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno písemně v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 11. července 2006.

1. EARLY

tajemník sekce

1. WILDHABER

předseda

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit XLVIII/2006, rozhodnutí o stížnosti č. 67263/01, str. 2.

** Viz Výběr z. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit XLIII - XLIV/2005, rozhodnutí o stížnosti č. 26772/95, str. 9.

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit XXVII/2001, rozhodnutí o stížnosti č. 17549/90, str. 29.

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit VIII/1996, rozhodnutí o stížnosti č. 10828/84, str. 18.

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit VII/1996, rozhodnutí o stížnosti č. 15523/89, str. 27.

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit XIX/1999, rozhodnutí o stížnosti č. 31195/96, str. 24.